

## **ĐỀ XUẤT KHUNG PHÂN TÍCH CHẤT LƯỢNG TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ VIỆT NAM**

*Nguyễn Thị Việt Hồng\**

Phân tích các hiện tượng kinh tế - xã hội là hoạt động mang tính sáng tạo, sử dụng những công cụ, phương pháp khoa học hiện có nhằm làm rõ bản chất và tính qui luật của các hiện tượng và quá trình kinh tế - xã hội trong điều kiện không gian và thời gian cụ thể. Trong thống kê, mục đích chủ yếu của phân tích là giúp hiểu sâu hơn vấn đề đang nghiên cứu và sự tác động qua lại lẫn nhau giữa các yếu tố, tìm ra được những mối liên hệ có ý nghĩa giữa các hiện tượng, nguyên nhân ảnh hưởng cũng như những cơ hội và thách thức. Qua phân tích, năng lực tiềm tàng của nền kinh tế có thể được phát hiện và khai thác, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, tìm ra được những mặt cân đối, bất cân đối cũng như những thuận lợi và khó khăn trong một thời kỳ nhất định giúp các nhà hoạch định chính sách có những giải pháp tốt nhất cho sự phát triển của đất nước.

Hiện nay, chưa có một khái niệm chính thức nào được công bố về “khung phân tích”, song có thể hiểu *“Khung phân tích là bản phác thảo nội dung hay những nét chủ yếu về vấn đề nghiên cứu, thể hiện ý tưởng sáng tạo của người phân tích trong bối cảnh thời gian và không gian cụ thể”*.

Theo nghĩa rộng hơn, khung phân tích được hiểu là một tài liệu gồm các nội dung và những công cụ chủ yếu mang tính hướng dẫn chung có thể sử dụng để tạo ra được những báo cáo thực hành trong một lĩnh vực nào đó. Khung phân tích được coi là

một trong bốn nội dung lớn<sup>(1)</sup> trong quá trình nghiên cứu, đặc biệt trong nghiên cứu các hiện tượng mang tính xã hội.

Thường có hai loại khung phân tích đặc trưng, đó là: khung phân tích dựa trên các nghiên cứu trường hợp điển hình và các khung phân tích dựa trên nghiên cứu một số lĩnh vực hoặc một số khía cạnh cụ thể nào đó. Cấu trúc của một khung phân tích do đó cũng có sự khác nhau theo bản chất của từng loại nghiên cứu, đó là: khung phân tích được thiết kế với cấu trúc và nội dung cố định và một kiểu thiết kế khác mang tính linh hoạt, dễ thay đổi. Tùy theo tính chất và đặc điểm của chủ đề nghiên cứu mà chúng ta có thể thiết kế các khung phân tích cho phù hợp, nhưng thông thường các khung phân tích thiết kế linh hoạt có xu hướng được sử dụng nhiều hơn. Tuy nhiên, trong thực tế ứng dụng, cho dù các khung phân tích được đưa ra một cách cụ thể và chi tiết nhưng cũng chỉ mang tính hướng dẫn, nên khi ứng dụng, người ta có thể thay đổi một vài kết cấu và điều chỉnh một số nội dung của khung phân tích có sẵn cho phù hợp với điều kiện của dữ liệu và nguồn lực tại thời điểm thực hiện các phân tích.

Mặc dù trong thực tế, nhiều trường hợp nghiên cứu đã thiết lập được các khung phân tích chung như: khung phân tích giới, khung phân tích tài chính, phân tích hoạt động của các doanh nghiệp... nhưng

\* Phó Vụ trưởng Vụ Thống kê Thương mại và Dịch vụ

<sup>(1)</sup> Ba nội dung khác là: đề xuất ý tưởng; tìm kiếm dữ liệu và xây dựng mô hình phân tích

việc tìm kiếm một khung phân tích chung về chất lượng tăng trưởng - nói như một số nhà khoa học nghiên cứu về lĩnh vực này - là “đi mò kim đáy bể”. Khó có thể xây dựng được khung phân tích chất lượng tăng trưởng dùng chung cho các quốc gia do điều kiện kinh tế - xã hội và trình độ quản lý của mỗi nước là rất khác biệt nhau. Đồng thời, chưa có những tiêu chuẩn chung nào được thiết lập để có thể đánh giá chất lượng tăng trưởng của một nền kinh tế. Người ta có thể xác định được các đặc trưng cũng như nội hàm thể hiện của chất lượng tăng trưởng nhưng thiết lập một mức cụ thể của từng chỉ tiêu trong hệ thống chỉ tiêu phản ánh chất lượng tăng trưởng sử dụng để đánh giá một nền kinh tế “*thế nào là đạt chất lượng tăng trưởng*” là rất khó thực hiện vì sự vận động không ngừng của các hiện tượng kinh tế - xã hội trong bất kỳ một nền kinh tế nào.

Với tầm quan trọng của công tác phân tích chất lượng tăng trưởng kinh tế, khung báo cáo phân tích có ý nghĩa rất quan trọng: đề xuất được các ý tưởng, nội dung phân tích chung mang tính linh hoạt có thể thay đổi trong từng thời kỳ; đưa ra công cụ và phương pháp sử dụng trong phân tích (chỉ tiêu, phương pháp và mô hình phân tích); thể hiện được những hướng dẫn chủ yếu và những lưu ý cần thiết. Khung phân tích giúp người nghiên cứu kiểm soát được nội dung thực hiện, trình bày được hợp lý và lôgic kết quả nghiên cứu và tạo điều kiện thuận lợi cho những nghiên cứu tiếp theo liên quan đến chất lượng tăng trưởng kinh tế của Việt Nam.

Khung phân tích có vai trò định hướng nghiên cứu, giúp tiết kiệm chi phí về nguồn lực cần thiết để thực hiện các báo cáo liên quan đến

chất lượng tăng trưởng và là công cụ đắc lực phục vụ quản lý và hoạch định chính sách trong từng thời kỳ nhất định.

Để giải quyết các câu hỏi cụ thể như: thế nào là một nền kinh tế đạt được chất lượng tăng trưởng? mức chuẩn của từng chỉ tiêu đo tính cụ thể phải là bao nhiêu? hoặc có thể xây dựng được chỉ số tổng hợp phản ánh chất lượng tăng trưởng hay không?... những câu hỏi trên đều thu hút sự quan tâm của nhiều nhà nghiên cứu, đồng thời là những gợi ý quan trọng cho những nghiên cứu trong tương lai, hiện tại, các phân tích trong lĩnh vực này chưa thể áp dụng được “mức cụ thể” và “chỉ số tổng hợp” trong phân tích do chưa nhận được sự đồng thuận của các nhà nghiên cứu. Tuy nhiên, trong phân tích nhiều lĩnh vực kinh tế - xã hội, người ta có thể sử dụng các “giá trị tham chiếu” và chúng tôi kiến nghị sử dụng các loại “giá trị tham chiếu” trong phân tích chất lượng tăng trưởng kinh tế như sau:

+ Mục tiêu thời kỳ: chỉ rõ mong đợi trong tương lai gắn đôi với chỉ tiêu, ví dụ mục tiêu giảm tỷ lệ nghèo đến năm 2010 xuống còn 10-11% theo chuẩn mới;

+ Giới hạn/Tiêu chuẩn cho phép: dựa vào số liệu thực nghiệm trong quá khứ đề xuất điểm giới hạn để bảo đảm tính bền vững. Chẳng hạn như giới hạn cho phép về sản lượng khai thác khoáng sản, bảo vệ môi trường... Các tiêu chuẩn quốc gia và quốc tế, chẳng hạn như về nồng độ của một số chất trong không khí, nước...;

+ Giá trị xu hướng: dựa vào dãy số thời gian để tìm ra xu thế vận động;

+ So sánh quốc tế hoặc sử dụng số liệu của một nước làm tham chiếu. Cách này thường được áp dụng với các chỉ tiêu bảo đảm tính so sánh quốc tế và có điều kiện/khả năng khai thác nguồn số liệu của một số nước.

Trên cơ sở các nguyên tắc và căn cứ chủ yếu nêu trên, nhóm nghiên cứu đề xuất khung báo cáo phân tích chất lượng tăng trưởng như được trình bày dưới đây.

### Khung báo cáo thông kê về chất lượng tăng trưởng kinh tế

<b>1. Bối cảnh thế giới và trong nước:</b> nêu những điểm nổi bật về tình hình thế giới, khu vực và của Việt Nam tác động đến tăng trưởng cả về lượng và chất.			
<b>2. Những nội dung chủ yếu của chất lượng tăng trưởng</b>			
TT	Nội dung Chiến lược tăng trưởng	Chỉ tiêu/chỉ số thể hiện	Giá trị tham chiếu
I	Tổng quan tình hình kinh tế - xã hội và chất lượng tăng trưởng của Việt Nam giai đoạn phân tích	1. Tốc độ tăng GDP trung bình thời kỳ	Xu hướng, mục tiêu
		2. Tỷ số thương mại so với GDP	Xu hướng
		3. Chỉ số HDI	Xu hướng
		4. Tỷ lệ đầu tư so với GDP	Mục tiêu/xu hướng
		5. Tỷ lệ dân số trong độ tuổi lao động/hoặc lao động từ 15 tuổi trở lên	Xu hướng/mục tiêu
		6. Một số chỉ tiêu nổi bật được trình bày từ mục II đến mục VI	Phù hợp với từng chỉ tiêu cụ thể được lựa chọn
II	Tăng trưởng kinh tế với hiệu quả sử dụng nguồn lực và khả năng cạnh tranh của nền kinh tế	1. Vị trí địa lý, qui mô dân số - lợi thế tăng trưởng	Giới hạn/xu hướng/nước tham chiếu
		2. Cơ cấu vốn đầu tư và tỷ trọng đầu tư so với GDP	Mục tiêu/nước tham chiếu
		3. Hệ số ICOR	Xu hướng/nước tham chiếu
		4. Hiệu quả sử dụng vốn FDI và ODA	Xu hướng
		5. Năng suất tài sản cố định	Xu hướng
		6. Chỉ số chất lượng cơ sở hạ tầng CCI	Xu hướng/Nước tham chiếu
		7. Năng suất lao động	Xu hướng/nước tham chiếu
		8. Năng suất tài sản cố định	Mục tiêu
		9. Năng suất nhân tố tổng hợp	Mục tiêu/nước tham chiếu
		10. Tỷ lệ dân số trong độ tuổi lao động và tỷ lệ tham gia lực lượng lao động trong độ tuổi lao động	Xu hướng/nước tham chiếu
		11. Tỷ lệ xuất khẩu (hoặc nhập khẩu) so với GDP	Nước tham chiếu/xu hướng
		12. Tỷ trọng xuất khẩu các sản phẩm công	Xu hướng/nước tham chiếu

		nghiệp chế biến, chế tạo và sản phẩm có hàm lượng công nghệ cao 13. Cán cân thương mại 14. Chỉ số năng lực cạnh tranh của Việt Nam	Mục tiêu/xu hướng Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu
III	Chất lượng tăng trưởng kinh tế dưới góc độ ổn định kinh tế vĩ mô <sup>(2)</sup>	1. Tỷ lệ lạm phát 2. Biên độ giao động tỷ giá hối đoái 3. Tỷ giá hối đoái bình quân năm 4. Cán cân thương mại 5. Tốc độ tăng trưởng tín dụng 6. Tỷ lệ nợ công so với GDP 7. Để dành so với GDP 8. Thu ngân sách hàng năm	Mục tiêu Mục tiêu Mục tiêu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu
IV	Chất lượng tăng trưởng kinh tế theo cơ cấu ngành, thành phần kinh tế (hoặc khu vực thể chế)	1. Cơ cấu nhóm ngành kinh tế hay khu vực kinh tế 2. Tăng trưởng kinh tế theo cơ cấu giữa các ngành kinh tế cấp I 3. Tăng trưởng kinh tế theo cơ cấu nội bộ một số ngành kinh tế cấp I 4. Tăng trưởng kinh tế theo cơ cấu theo khu vực sở hữu 5. Tăng trưởng kinh tế theo cơ cấu theo 5 thành phần kinh tế 6. Tăng trưởng kinh tế theo khu vực thể chế (nếu số liệu đáp ứng)	Xu hướng/mục tiêu/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Mục tiêu/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu Xu hướng/nước tham chiếu
V	Tăng trưởng kinh tế với công bằng xã hội	1. Thu nhập bình quân một nhân khẩu một tháng chia theo năm nhóm thu nhập 2. Tỷ lệ nghèo 3. Chỉ số khoảng cách nghèo 4. Hệ số bất bình đẳng trong phân phối thu nhập (hệ số Gini) 5. Chi tiêu về giáo dục bình quân đầu người của dân số trong độ tuổi đi học 6. Chi tiêu cho y tế bình quân đầu người của hộ dân cư	Mục tiêu/xu hướng Mục tiêu/xu hướng Xu hướng Xu hướng Xu hướng Xu hướng
VI	Tăng trưởng kinh tế với bền vững môi trường	1. Tổng sản phẩm trong nước xanh (GDP xanh) <sup>(3)</sup> (nếu có số liệu) 2. Tốc độ tăng cơ cấu sử dụng đất phi nông nghiệp	Xu hướng/mục tiêu Xu hướng

<sup>(2)</sup> Báo cáo khung phân tích về chính sách và hiệu quả quản lý của nhà nước.

<sup>(3)</sup> Xem: “Hệ thống chỉ tiêu Thống kê quốc gia” – Danh mục và nội dung chỉ tiêu, trang 185

	3. Lưu lượng nước thải sinh hoạt ở đô thị/tiêu chuẩn	Xu hướng/giới hạn TCXD 188:1995
	4. Sản lượng khai thác một số tài nguyên quan trọng (than, dầu, quặng titan, đá)	So sánh quốc tế
	5. Sản lượng thủy sản đánh bắt hàng năm	Xu hướng
	6. Diện tích rừng hiện có	Xu hướng/mục tiêu
	7. Tỷ lệ che phủ rừng	Xu hướng/mục tiêu
	8. Diện tích rừng tự nhiên bị suy thoái	Xu hướng
	9. Số vụ và diện tích rừng bị cháy, bị chặt phá	Xu hướng
	10. Nồng độ SO <sub>2</sub> đo trên dân số đô thị	Tiêu chuẩn/so sánh quốc tế
	11. Nồng độ TSP đo trên dân số đô thị	Tiêu chuẩn/so sánh quốc tế
	12. Phát thải CO <sub>2</sub> bình quân đầu người	Tiêu chuẩn/so sánh quốc tế
	13. Khối lượng chất thải nguy hại từ công nghiệp	Giới hạn
	14. Tỷ lệ các khu, cụm công nghiệp có hệ thống xử lý nước thải/chất thải rắn	Xu hướng
	15. Hàm lượng một số chất độc hại trong nước (COD; DO; BOD, NH <sub>4</sub> ...)	Tiêu chuẩn
	16. Số doanh nghiệp được cấp chứng chỉ ISO 14000	Xu hướng
<p><b>3. Phần kết luận và kiến nghị:</b> đưa ra các kết luận và kiến nghị phù hợp với các chủ đề đã phân tích.</p>		

Trên đây là những nội dung cơ bản nhóm nghiên cứu đề xuất trong quá trình thiết lập khung phân tích chất lượng tăng trưởng. Khung phân tích được xây dựng mang tính linh hoạt nên trong quá trình phân tích, người sử dụng có thể bổ sung/hoặc loại bỏ một vài chỉ tiêu cụ thể trong từng nội dung cho phù hợp với điều kiện thực tế về cơ sở dữ liệu và sự phát triển của đất nước trong từng giai đoạn nhất định.

**Tài liệu tham khảo**

1. Tổng cục Thống kê (2004), Một số thuật ngữ thống kê thông dụng, Nxb Thống kê 2004.
2. Nguyễn Tuệ Anh và Lê Xuân Bá (2005), Chất lượng tăng trưởng kinh tế - một số

đánh giá ban đầu cho Việt Nam, Hà Nội tháng 5 năm 2005.

3. International Labour Organization (ILO), SEAPAT, South-East Asia and the Pacific Multidisciplinary Advisory Team, "A conceptual framework for gender analysis and planning".
4. Ann Rockley - Prsident, The Rockley Group Inc, Buiding a content Framework.
5. Tài liệu khai thác từ: <http://www.tailieu.vn/> và <http://www.statistics.vn/>
6. <http://onlineqda.hud.ac.uk/methodologies.php>